

Overheid stimuleert het gebruik van fossiele energie

De energiecentrale van RWE in de Eemshaven.

FOTO: KEES VAN DER VEEN

In Nederland bestaat het verwrongen idee dat windmolens op subsidie draaien, terwijl de fiscale voordelen voor fossiele energie worden genegeerd, aldus *Jan Paul van Soest* en *Frans Rooijers*.

Deze week rekende het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor dat er jaarlijks ruim 5000 miljard dollar subsidie naar fossiele brandstoffen gaat. Dat aantal schokte de wereld. 'Fossiele brandstoffen met 10 miljoen dollar per minuut gesubsidieerd', kopte de Britse krant *The Guardian*. En al kunnen we veel nuances plaatsen bij de berekening van het IMF, we kunnen er ook iets van leren.

Onder de kop 'subsidies' telt het IMF een grote verscheidenheid aan posten bij elkaar op: reële subsidies, belastingkortingen en -verschillen, maar ook onbetaalde rekeningen voor gezondheid- en klimaat-schade. Dat leidt tot verwarring en niet tot actie.

Wij spreken dan ook liever over overheidsinterventies in de energiemarkt aan de ene kant, en externe kosten of wel onbetaalde rekeningen aan de andere kant. Slechts een deel van 'overheidsinterventies' is daadwerkelijk subsidie: rechtstreekse geldstromen van overheden naar producenten en consumenten, energie-technieken, energiebronnen of energiedragers. Europa kent nauwelijks directe subsidies voor fossiele brandstoffen, wereldwijd zijn ze er wel degelijk.

In veel landen betalen grote groepen consumenten niet de marktprijs. Vooral de rijken profiteren daarvan, want zij gebruiken veel meer energie dan minder rijke burgers, en strijken zo subsidies op die ze niet nodig hebben. De kunstmatig laag gehouden prijzen van diesel en petroleum maken staten arm, rijken rijker, en leiden tot een nodeloos hoge vraag naar brandstoffen.

Naast de eigenlijke subsidies zijn er veel andersoortige overheidsinterventies, die ook vaak subsidies worden genoemd. De

ze interventies zijn echter geen subsidies maar vormen tezamen een bonte stoet aan maatregelen om zogeheten externe kosten in rekening te brengen, in combinatie met talloze uitzonderingen, onthefingen en vrijstellingen.

Externe kosten zijn de kosten voor schade aan mens, plant en dier. Deze drukken op de samenleving in plaats van op de veroorzakers: producenten en consumenten. De aardbevingen die ontstaan als gevolg van aardgaswinning zijn een voorbeeld, en ook de effecten op onze gezondheid die worden veroorzaakt door fijnstof en de landschappen die worden geruïneerd als er kolen worden gewonnen in een mijn. Deze onbetaalde rekeningen zijn vaak niet eenduidig in harde valuta vast te stellen, maar moeten worden geschat.

Verscheidene studies schatten voor externe kosten onder de noemer 'subsidies' - ook het IMF doet dat. Diens onderzoekers rekenen voor klimaatkosten 42 dollar per ton CO₂, en tellen deze als kosten mee in het totaalbedrag van 5000 miljard aan jaarlijkse 'subsidies voor fossiel'. Die 42 dollar per ton CO₂ is overigens behoudend; recente economische studies geven een ondergrens van tenminste 125 dollar aan. En rekenen we mee dat klimaatveranderingen de economische groei zullen temmen, dan rollen nog hogere bedragen uit de bus.

Zulke externe effecten nopen tot overheidsoptreden. De regel is: zorg dat de huidige en te verwachten schade aan de veroorzaker in rekening wordt gebracht.

Voor een klein deel doet de (Nederlandse) overheid dit, maar ze behandelt diverse fossiele brandstoffen ongelijk. Een duidelijk verband tussen de belastingdruk en bijvoorbeeld de koolstofinhoud of milieu-

schadelijkheid per fossiele brandstof is er niet. Kerosine is zelfs vrijgesteld van belastingen en bij de toestandkoming van het SER-Energieakkoord sneeuwde de kolenbelasting, die een bescheiden beginnetje was van belasting naar rato van de vervuiling. Terzijde: vorig jaar was een recordjaar voor de kolentizer in ons land. Ook bedrijfstakken en particulieren worden ongelijk aangeslagen. Zo betalen grootverbruikers van energie 25 keer minder energiebelasting (per kilowattuur) dan huishoudens.

Dit soort interventies vinden wereldwijd plaats, ook in Nederland. In Nederland belopen zulke overheidsinterventies bij elkaar ruim 7 miljard euro per jaar, waarvan 1,5 miljard voor hernieuwbare energie, zo heeft onderzoeksbureau CE Delft berekend.

Natuurlijk waren er steeds politieke en economische redenen voor die ongelijke behandeling: de concurrentiepositie van de industrie, een voorkeur voor inheemse energiebronnen boven import, de wens om een specifieke optie te stimuleren, noem maar op.

Maar de redenen uit het verleden zijn nu niet meer houdbaar. De overheidsinterventies duwen het energiesysteem de verkeerde kant op, naar meer energieverbruik in plaats van naar minder en naar 'zware' (koolstofrijke) brandstoffen als kolen in plaats van 'lichte' (gas) en koolstofloze (wind, zon, water). Terwijl overheden wereldwijd zeggen de opwarming te willen afremmen en beperken tot 2 graden Celsius, tellen alle overheidsinterventies op tot volle kracht vooruit naar 4 of 5 graden opwarming.

De meeste overheidsinterventies stimuleren roofbouw op de natuur.

Zo gaat het dus. Overheidsinterventies jagen de fossiele economie aan, die exter-

Bedrijven die veel energie verbruiken, betalen 25 keer minder belasting op energie dan huishoudens

Ir. Jan Paul van Soest is partner bij De Gemeynt. **Frans Rooijers** is directeur van onderzoeksbureau CE Delft.

ne kosten veroorzaakt die vervolgens met weer nieuwe overheidsinterventies als subsidies op hernieuwbare energie moeten worden gecorrigeerd. Dat leidt tot het verwrongen idee dat windmolens op subsidie draaien, terwijl de onbetaalde rekeningen die fossiele energie nalaat over het hoofd worden gezien.

Dat is een onhoudbare situatie. Voor het energiebeleid, het huidige Energieakkoord en zijn opvolgers na 2020, moet het devies zijn: geef de verschillende fossiele brandstoffen een fiscaal prijskaartje naar rato van hun vervuiling. Naarmate het beter en sneller lukt deze externe kosten in rekening te brengen, kunnen subsidies voor hernieuwbare energie eerder worden afgebouwd. Bij de huidige kostprijzen is hernieuwbare energie al zonder subsidie concurrerend met fossiele brandstoffen als de CO₂-prijzen 80 tot 100 euro per ton bedragen, en bij verder dalende kostprijzen van zonnepanelen wordt dat bedrag steeds kleiner.

Met deze principes in het achterhoofd moeten we de verschillende overheidsinterventies heroverwegen en bijstellen. Mocht zo'n exercitie tot hogere energielasten leiden, geen nood: de opbrengsten kunnen worden gebruikt om andere belastingen, met name op arbeid, te verlagen, zodat de totale belastingdruk gelijk blijft. Deze gedachten sluiten naadloos aan bij de politiek breed gedragen wens het belastingstelsel te herzien. En een simpeler belastingstelsel, met lagere arbeidskosten, én opheffing van energiemarktinferenties, én vermindering van veelvuldig vervloekte subsidies, én de wind in de rug om klimaatdoelen te halen - de vraag is of Nederland wel op zoveel vrolijkheid berekend is.